

Asia: VN/24308/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Senaatti-konserni kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristöministeriölle luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvoista. Tämä lausunto on Senaatti-konsernin yhteinen ja sen antamiseen on osallistunut tarvittavilta osin molempien liikelaitosten, Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen asiantuntijoita.

Raja-arvoasetus on oikeansuuntainen, tehokas ja yhdenmukainen ohjauskeino rakentamisesta ja rakennusten käytöstä syntyvien päästöjen vähentämiseksi. Elinkaaren hiilijalanjäljelle säädettävä raja-arvo on teknologianeutraali tapa ohjata vähäpäästöisempään rakentamiseen ja se antaa kullekin hankkeelle mahdollisuuden löytää juuri kyseisen hankkeen näkökulmasta optimaaliset ratkaisut hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Ilmastomuutoksen etenemisen näkökulmasta päästövähennyksillä on kiire ja sen vuoksi toimenpiteitä olisi tärkeää kohdistaa erityisesti elinkaaren alussa syntyviin päästöihin. Tähän ympäristöministeriön arviointimenetelmässä ohjaa energian vuosittain pienenevät päästökertoimet, joiden vuoksi materiaalisidonnaisten päästöjen osuus kokonaishiilijalanjäljessä korostuu.

Hiilijalanjäljen laskemisesta sekä yleisimpien käyttötarkoitussuokkien hiilijalanjäljistä on kertynyt kokemusta vuodesta 2019 lähtien, jolloin ensimmäinen versio ympäristöministeriön vähähiilisyyden arviointimenetelmästä julkaistiin. Kiinteistö- ja rakennusalan valmiudet tehdä ja teettää hiilijalanjälkilaskelmia sekä ottaa raja-arvo-ohjaus käyttöön ovat sen vuoksi hyvät. Valmisteilla oleva soveltamisohje vähähiilisyyden arviointimenetelmän tueksi tulisi kuitenkin julkaista mahdollisimman pian, jotta lopullisen asetuksen mukainen laskentatapa ja käytännöt tulkinnanvaraisiin kohtiin ehtisivät vakiintua ennen raja-arvojen voimaan astumista.

Ehdotukset ensimmäisiksi, vuoden 2026 alusta voimaan astuviksi raja-arvoiksi ovat mielestämme hyvin maltilliset eikä niiden saavuttaminen omissa hankkeissamme tehdyistä laskelmista kerätyn tiedon perusteella edellytä muutoksia nykyiseen rakentamistapaan. Tarkastelua on ollut mahdollista tehdä käyttötarkoitukseluokissa asuntolat (käyttötarkoitukseluokka 5), toimistorakennukset (käyttötarkoitukseluokka 3), sairaalat (käyttötarkoitukseluokka 8), museot (käyttötarkoitukseluokka 4) sekä alle 1000 m² varistorakennukset (käyttötarkoitukseluokka 9).

Esitetyt raja-arvot eivät siten tule aiheuttamaan valtion rakentamiselle kohtuuttomia haasteita. Riskinä on, että ne eivät myöskään vähennä yleisesti rakentamisesta syntyviä päästöjä nykytilanteesta tai kannusta rakennusalaan kehittämään toimintaansa vähäpäästöisemmäksi. Tiukemmat raja-arvot kannustaisivat ja ohjaisivat ponnistelemaan tehokkaammin rakennusosien uudelleenkäytön toteuttamiseksi. Lisäksi ne voisivat ohjata purkavasta uudisrakentamisesta useammin korjaamiseen, jota raja-arvot eivät koske, mutta joka on uudisrakentamista vähähiilisempää. Rakennushankkeisiin ryhtyvillä toki on mahdollisuus vaatia omalta rakentamiseltaan kansallista raja-arvoa parempaa tasoa ja halutessaan sitä kautta kirittää rakennusalan kehitystä. Myös ehdotettu kiristys vuoden 2028 alusta on varsin maltillinen huomioiden, että kyseisen raja-arvon piirissä olevat hankkeet valmistuvat vuoden 2030 tienoilla, jolloin elinkaaren hiilijalanjälki tulee olemaan automaattisesti jonkin verran nyt laskettuja alhaisempi laskevista energian päästökertoimista johtuen.

Valtion hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä tulee edellyttämään raja-arvojen huomattavaa kiristämistä vuoden 2028 jälkeen. Kulmakertoimen äkillinen muutos voi muodostua hankkeiden toteutuksen kannalta haasteelliseksi, erityisesti mikäli nyt asetettavat raja-arvot eivät juurikaan kannusta tekemään muutoksia nykyisiin toimintatapoihin eikä valmiutta tai markkinaa vähäpäästöisille vaihtoehdoille siten ehdi muodostua. Edellä mainituista syistä johtuen kannattaisimme suurempaa pienennystä raja-arvoissa vuodesta 2026 vuoteen 2028.

Pidämme erittäin tärkeänä, että asetuksessa on esitetty ensimmäisten raja-arvojen lisäksi myös niihin vuoden 2028 alusta voimaan astuvat muutokset. Rakennushankkeet ovat kestoiltaan useiden vuosien mittaisia ja on tärkeää, että rakennusluvan ajankohdan mukaan määräytyvä raja-arvo on tiedossa jo heti hankkeen varhaisista suunnitteluvaiheista lähtien. Tämä korostuu erityisesti siinä vaiheessa, kun raja-arvot tulevaisuudessa kiristyvät ja niillä on nyt ehdotettuja raja-arvoja suurempi ohjaus- ja kustannusvaikutus. On ensiarvoisen tärkeää, että asetuksessa myös jatkossa esitettäisiin sillä hetkellä voimassa olevien raja-arvojen lisäksi myös vähintään seuraavaksi tehtävät kiristykset aikatauluineen. Kiristykset tulisi olla tiedossa vähintään kaksi vuotta ennen niiden voimaan astumista, jotta hankkeilla on mahdollisuus niihin varautua. Mitä tiukempiin raja-arvoihin kehittyvässä markkinassa mennään, sitä enemmän vähähiiliset ratkaisut tulevat kasvattamaan valtion kiinteistöjen investointikustannuksia.

Raja-arvo-ohjauksen rinnalla näemme tärkeänä, että kansallisen päästötietokannan päivitykset tehdään aina raja-arvot ja niillä tavoiteltu ohjausvaikutus huomioiden. Näin ei pääse syntymään tilannetta, jossa hankkeen päästövähennys ja raja-arvon alitus johtuisi ainoastaan päästötietokannan päivittyneistä arvoista. Tietokannan päivityksiin liittyen olisi myös tärkeää lisätä

päästötietokantaan historiatieto päivittyneistä arvoista eli mikä päästöarvo on aiemmin ollut. Hiilijalanjätkilaskelmia tehdään rakennushankkeissa useassa eri vaiheessa ja hankeohjauksen näkökulmasta on tärkeää pystyä analysoimaan miltä osin muutokset johtuvat esimerkiksi päivittyneistä päästötiedoista. Tällä hetkellä tuohon tietoon on todella haastavaa päästä käsiksi.

Raja-arvojen ohjausvaikutuksen sekä laskelmien läpinäkyvyyden vuoksi olisi toivottavaa, että asetuksen mukaisesti tehdyt laskelmat (pl. turvaluokitellut hankkeet) tilastoitaisiin ja niistä jaettaisiin päätulokset energiatodistusten nykykäytännön mukaisesti. Tämä mahdollistaisi paitsi laajan tietopohjan kerryttämisen tulevien raja-arvojen ja mahdollisten erityistilanteiden poikkeamismahdollisuuksien asettamisen taustalle, nostaisi myös laskelmien laatua, kun tulokset olisivat julkisia ja verrattavissa toisiinsa. Energiatodistusrekisterin kaltainen järjestelmä, joka myös huomauttaisi täydentäjälle virheellisistä tai ”epäilyttävistä” arvoista, olisi hyvä keino laskelmien vertailukelpoisuuden ja laadun takaamiseksi.

Martikainen Susanna
Senaatti-kiinteistöt